

Stanowisko Izby Gospodarczej Towarzystw Emerytalnych w kwestii wypłat świadczeń z kapitałowego systemu emerytalnego Rozwiązanie wypłat – z korzyścią dla gospodarki i klientów

Główne zalety rozwiązania:

- utrzymanie dziedziczenia środków przez cały okres pobierania świadczenia
- korzyści z dalszego inwestowania realnego kapitału Klientów
- utrzymanie stabilności gospodarki dzięki inwestycjom

Wstęp

Reforma emerytalna z 1999 r. miała na celu stworzenie systemu emerytalnego, w którym świadczenia będą pochodziły z dwóch filarów: repartycyjnego w ramach ZUS (zależnego od sytuacji na rynku pracy) i kapitałowego w ramach OFE (zależnego od sytuacji na rynku kapitałowym). Rozwiązanie takie miało pomóc państwu w wywiązaniu się z zobowiązań wobec przyszłych emerytów, ponieważ część ich świadczeń miała pochodzić z ich własnych oszczędności zgromadzonych na kontach w OFE. System kapitałowy został wprowadzony, aby zmniejszyć negatywne efekty finansowe starzenia się ludności w krajach europejskich, w tym także w Polsce.

Nowy system emerytalny jest systemem, w którym wartość świadczeń emerytalnych wypłaconych w okresie przebywania na emeryturze są równe wartości składek wpłaconych w okresie aktywności zawodowej. Z uwagi na wydłużanie się okresu życia, a zatem także czasu przebywania na emeryturze oraz ze względu na coraz mniej liczne pokolenia młodych pracujących, świadczenia emerytalne będą niższe, niż w poprzednim systemie, który dobrze działał w korzystnych warunkach demograficznych, lecz obiecywał zbyt wysokie świadczenia w stosunku do stale pomniejszających się przychodów ze składek.

Oszczędności lokowane przez OFE na krajowym rynku finansowym miały wpływać (i rzeczywiście wpłynęły) na rozwój gospodarki, a tym samym zwiększyć świadczenia emerytalne swoich uczestników. Póki oszczędności pozostają w OFE to nadal są bezpiecznie inwestowane mając na względzie maksymalizację zysku klienta.

Niepodważalnym benefitem dla emerytów jest również fakt, iż emerytura pochodząca z dwóch filarów jest stabilniejsza w porównaniu do świadczenia opartego tylko na jednym filarze.

Niniejsza propozycja bierze pod uwagę kilkunastoletnią dyskusję dotyczącą tego, jak wypłacić świadczenia emerytalne z otwartych funduszy emerytalnych. Ponieważ w 2011 r. roku nastąpiła drastyczna redukcja składki kierowanej do OFE, zmieniła się także rola systemu kapitałowego, a wzrosła rola repartycyjnego, czyli ZUS-u. Propozycja, którą przedstawiamy, jest rozwiązaniem, które uwzględnia jak najniższe koszty jego wdrożenia oraz jak najniższe koszty dla Klientów. Zapewnia również potencjalnie wyższe wypłaty od ZUS-owskich ze względu na negatywne prognozy finansowe dla I filaru. Co więcej środki Klientów nie pozostaną jedynie zapisami księgowymi, a będą nadal bezpiecznie inwestowane. W proponowanym rozwiązaniu będą one także dziedziczone przez uposażonych, spadkobierców testamentowych lub ustawowych.

I. Propozycja

1. Izba proponuje, aby środki zgromadzone w otwartych funduszach emerytalnych (OFE) były wypłacane w postaci tzw. **wypłaty programowanej**. Wypłata programowana polega na wypłacie zgromadzonych oszczędności emerytalnych w ratach miesięcznych przez określony czas. Właścicielem środków na koncie pozostaje członek OFE.
2. Wypłata programowana byłaby możliwa w sytuacji, gdy uprawnienia emerytalne członka OFE w ZUS (oba subkonta) **wystarczają na sfinansowanie najniższej emerytury**. Wymóg ten podyktowany jest koniecznością ochrony interesów przyszłych podatników w zakresie gwarancji najniższej emerytury, udzielonej przez rząd uczestnikom systemu emerytalnego.
3. **Wysokość świadczenia** emerytalnego wynikałaby z podzielenia wartości zgromadzonych w OFE oszczędności przez liczbę miesięcy przeciętnego dalszego trwania życia osoby w wieku emerytalnym. Przykładowo, dla osoby w wieku 67 lat, okres wypłaty wynosiłby około 192,1 miesięcy (jednakowy dla kobiet i mężczyzn)¹.
4. Zgodnie z decyzją Klienta, **okres wypłaty programowanej może być inny** niż przeciętne dalsze trwanie życia, jednak nie krótszy niż 10 lat.
5. **Wysokość wypłaty programowanej** będzie aktualizowana na początku każdego roku kalendarzowego – poprzez podzielenie aktualnej wartości rachunku członka OFE przez liczbę miesięcy pozostającą do zakończenia wypłaty. Ustalona zgodnie z powyższym kwota wypłaty programowanej pozostanie niezmienną (stałą) w danym roku kalendarzowym i będzie wypłacana członkowi OFE w cyklach miesięcznych.

¹ Jest to wartość ustalana przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przewidywanego dalszego trwania życia. Por. wyciąg z tablicy średniego dalszego trwania życia kobiet i mężczyzn z komunikatu Prezesa GUS z dnia 24 marca 2011 r. (Monitor Polski z 1 kwietnia 2011 Nr 25 poz. 272).

Tabela 1 Szacowana wysokość wypłaty programowanej (w złotych z 2013 r.) w momencie przejścia na emeryturę w wieku 67 lat, przy przyjętym okresie wypłat wynoszącym: 10 lat, 15 lat, przeciętne dalsze trwanie życia (pdtż) lub 20 lat, dla członka OFE, który rozpoczął oszczędzanie w 2013 r. i pozostawał w systemie przez 40 lat

Wynagrodzenie brutto	10 lat	15 lat	pdtż	20 lat
1 600	382	255	239	191
2 000	478	318	298	239
2 500	597	398	373	299
3 000	716	478	448	358
3 500	836	557	522	418
3 680	879	586	549	439
4 000	955	637	597	478

Źródło: Obliczenia własne.

Tabela wskazuje przybliżone wartości wypłat programowanych na początku okresu w momencie przejścia na emeryturę w wieku 67 lat. Założono, że w okresie akumulacji opłaty są na poziomie dopuszczonym przez obecnie obowiązujące przepisy prawa. Wysokość składki, jako procent wynagrodzenia brutto, jest zgodna z obowiązującymi przepisami. W okresie akumulacji kapitału przyjęto, że realne tempo wzrostu wynagrodzeń wyniesie 1% rocznie, realna stopa zwrotu z inwestycji w obligacje 1,5% rocznie, zaś realna stopa zwrotu z inwestycji akcje 3,5% rocznie. Założono także, że w okresie akumulacji opłata od składki wyniesie 3,5%, zaś opłata za zarządzanie 0,4% wartości zakumulowanych aktywów. W obliczeniach przyjęto aktualne tablice dalszego trwania życia (zob. przypis 1). Założono, iż fundusz w okresie akumulacji inwestuje 45% aktywów w akcje, a następnie płynnie schodzi do poziomu 15%. Liczba w nawiasach w kolumnie „pdtż” wskazuje liczbę oczekiwanych dalszych lat życia dla osoby 67-letniej. Wynagrodzenie w wysokości 3 680 zł odpowiada obecnej wartości przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.

Tabela 2 Szacowana **średnia** wysokość wypłaty programowanej (w złotych z 2013 r.) w całym okresie wypłat wynoszącym: 10 lat, 15 lat, przeciętne dalsze trwanie życia (pdtż) oraz 20 lat dla członka OFE, który rozpoczął oszczędzanie w 2013 r. i pozostawał w systemie przez 40 lat, a następnie przeszedł na emeryturę w wieku 67 lat

Wynagrodzenie brutto	10 lat	15 lat	pdtż	20 lat
1 600	421	295	279	232
2 000	526	368	348	289
2 500	658	460	435	362
3 000	790	552	522	434
3 500	921	644	610	507
3 680	969	678	641	533
4 000	1 053	736	697	579

Źródło: Obliczenia własne.

Tabela wskazuje przybliżone średnie wartości wypłat programowanych przy założeniu, że realna stopa zwrotu w funduszu ochrony kapitału wyniesie 2% netto (po uwzględnieniu średniej opłaty za zarządzanie w funduszu ochrony kapitału). Pozostałe uwagi i założenia jak w Tabeli 1.

6. W przypadku śmierci członka funduszu w trakcie pobierania wypłaty programowanej, jego środki podlegałyby **dziedziczeniu**.
7. W momencie osiągnięcia wieku emerytalnego, członek OFE miałby prawo zakupu **emerytury dożywotniej**. Zakup taki odbywałby się poprzez przeniesienie pozostających do dyspozycji środków w OFE do zakładu ubezpieczeń na życie.
8. W celu zmniejszenia ryzyka inwestycyjnego, na 5 lat przed wiekiem emerytalnym, oszczędności zgromadzone dotychczas w funduszu emerytalnym przenoszone byłyby, jako ścieżka domyślna, częściowo, w rocznych ratach, do nowo utworzonego **funduszu ochrony kapitału**, w którym poziom inwestycji w akcje nie mógłby przekraczać 15%.

Istniałaby możliwość wybrania indywidualnego trybu przenoszenia: na 6-10 lat przed wiekiem emerytalnym, dla osób o mniejszej akceptacji ryzyka inwestycyjnego.

9. Fundusz ochrony kapitału **pobierałby opłaty** niższe niż obecnie, a ich wysokość zależałaby od wartości zarządzanych aktywów (nie przekraczałyby jednak przedziału 0,1-0,2% wartości aktywów rocznie) i byłaby określona stawką degresywną. Fundusz oferowałby także **minimalną wymaganą stopę zwrotu** (na podobnej zasadzie jak obecnie).

II. Argumenty za propozycją

1. Przedstawiona propozycja jest **prosta i zrozumiała** dla uczestników i **nie wymaga tworzenia kosztownych rozwiązań instytucjonalnych**, takich jak na przykład nowe, wyspecjalizowane instytucje lub fundusze gwarancyjne.
2. Około $\frac{3}{4}$ emerytury będzie pochodziło z ZUS, który będzie oferował zabezpieczenie przed ryzykiem przedwczesnego wyczerpania środków. Z uwagi na zmniejszony poziom składki, zgromadzone oszczędności w systemie kapitałowym nie będą wysokie. **W tej sytuacji najbardziej racjonalna i społecznie zrozumiała jest propozycja wypłat programowanych, które umożliwiają osiągnięcie korzyści z dalszego inwestowania kapitału oraz zapewniają dziedziczenie środków.**
3. Środki zgromadzone w funduszu ochrony kapitału będą w większości zainwestowane w bezpieczne obligacje skarbowe (krajowe i zagraniczne). Ponadto, osoba pobierająca wypłatę programowaną będzie mogła **partycypować w zyskach** z inwestycji w akcje i obligacje przedsiębiorstw.
4. Przejście na emeryturę nie wiąże się z koniecznością rozwiązania umowy o pracę. Dlatego w przypadku osób powyżej wieku emerytalnego pracujących na cały lub częściowy etat, istnieje **możliwość uzupełniania stanu konta** o wpłacane składki emerytalne.
5. Rozwiązanie kapitałowe jest **korzystne dla gospodarki** – środki są nadal inwestowane w giełdę i projekty związane z finansowaniem inwestycji przedsiębiorstw i państwa.

III. Ograniczenia związane z proponowanym systemem

1. Członek OFE pobierający wypłatę programowaną będzie narażony na **ryzyko inwestycyjne**. Ryzyko to będzie częściowo zabezpieczone przez bardziej konserwatywną alokację aktywów i gwarancję minimalnej wymaganej stopy zwrotu. Poza tym, w momencie przejścia na emeryturę członek OFE będzie mógł zdecydować, czy przekazać swoje środki do zakładu ubezpieczeń i nabyć emeryturę dożywotnią.
2. Członek OFE pobierający wypłatę programowaną będzie narażony na **ryzyko skonsumowania wszystkich swoich oszczędności emerytalnych w OFE po upływie założonego okresu wypłat**. Z drugiej strony, rodzina ubezpieczonego będzie miała możliwość dziedziczenia tych środków w przypadku, gdyby umarł on w trakcie tego okresu. Członek OFE może zabezpieczyć się przed ryzykiem wyczerpania środków poprzez zakup emerytury dożywotniej.

IV. Uwagi końcowe

Uważamy, że przedstawiona propozycja jest jednym z najtańszych, a równocześnie korzystnych sposobów konsumpcji oszczędności emerytalnych, zgromadzonych w kapitałowym systemie emerytalnym. Spełnia ona oczekiwania społeczne – pieniądze zaoszczędzone w OFE pozostają własnością członków lub ich rodzin.

Zdajemy sobie sprawę, że członek OFE będzie stał przed wyborem, czy podjąć ryzyko inwestycyjne i ryzyko długowieczności w zamian za potencjalnie wyższe zyski z inwestycji oraz możliwość przekazania środków rodzinie w przypadku przedwczesnej śmierci.

Ryzyko inwestycyjne i długowieczności są w dużej mierze ograniczone faktem, że przy obecnym kształcie systemu emerytalnego zdecydowanie większa część świadczenia emerytalnego będzie pochodzić z ZUS, który oferuje emeryturę w wysokości, co najmniej emerytury najniższej. Co więcej, ryzyko inwestycyjne będzie mniejsze, dzięki istnieniu funduszu ochrony kapitału oraz minimalnej wymaganej stopie zwrotu.